

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

PRIRUČNIK ZA OMLADINSKI RAD O METODAMA NEFORMALNOG OBRAZOVANJA

METODE ZA SPREČAVANJE KORUPCIJE U BIZNISU

**Razvijeno u okviru projekta „Digitalizacijom protiv korupcije”
(Erasmus+)**

Decembar 2025

ERASMUS-YOUTH-2023-CB

Naziv projekta: „With Digitalisation Versus Corruption“ u okviru programa Erasmus Youth 2023 – Izgradnja kapaciteta u oblasti mladih – Zapadni Balkan

Broj projekta: 101131572

Projekat „With Digitalisation Versus Corruption“ sufinansira Evropska unija.

Koordinator:

NVO Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Crna Gora

Organizacije učesnice:

- Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobraževalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Slovenija
- Phiren Amenca International Network (Phiren Amenca) – Belgija
- Privatna naučna ustanova Institut za primijenjena istraživanja za biznis Skoplje (IARB) – Republika Sjeverna Makedonija
- Gagnsæi samtök gegn spillingu (TI-IS) – Island
- Qendra Open Doors (OPEN DOORS) – Albanija
- EPEKA Berlin EV (EPEKA BERLIN EV) – Njemačka
- Europe for You, z.s. (EUROPE FOR YOU) – Češka
- Center for Education and Training Prizren (CET-PRIZREN) – Kosovo
- Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturne i obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA Serbia) – Srbija
- Fundacja Europejski Instytut Outsourcingu (EOIF) – Poljska
- Udruženje Akustikum – muzička omladina JMBH (AKUSTIKUM) – Bosna i Hercegovina
- Lxkia Izcilik ve Doga Sporlari Kulubu Dernegi (LIDOSK) – Turska
- Arcigay (ACIGAY APS) – Italija
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Islandija
- Skupnost Občin Slovenije - Slovenija
- Institut Jožef Stefan - Slovenija

Autori:

- Privatna naučna ustanova Institut za primijenjena istraživanja za biznis Skoplje (IARB) – Republika Sjeverna Makedonija
- Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturne i obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA Serbia) – Srbija
- NVO Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturno-obrazovne programe i tehnologiju EPEKA (EPEKA ME) – Crna Gora
- Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne, izobraževalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje (EPEKA SI) – Slovenija
- Transparency International Islandija (TI-IS) – Islandija

IZJAVA O ODRICANJU OD ODGOVORNOSTI

Informacije i stavovi iznijeti u ovom Priručniku predstavljaju stavove Instituta za primijenjena istraživanja za biznis i ne odražavaju nužno zvanično mišljenje Evropske unije ili bilo koje druge institucije koja obezbjeđuje finansiranje. Institucije Evropske unije, niti bilo koje lice koje nastupa u njihovo ime, ne mogu se smatrati odgovornim za upotrebu informacija sadržanih u ovom dokumentu.

sadržaj

04	IZVRŠNI SAŽETAK	14	METODE I AKTIVNOSTI NEFORMALNOG OBRAZOVANJA
05	UVOD	18	ALATI ZA OMLADINSKE RADNIKE
08	KONTEKST I OBRAZLOŽENJE	21	OD UČENJA DO AKCIJE
09	OBRAZOVNI OKVIR	24	ZAVRŠNA RAZMATRANJA
11	KLJUČNE TEME PRIRUČNIKA	25	RESURSI I REFERENCE
		28	ANEKSI

IZVRŠNI SAŽETAK

Ovaj priručnik oprema omladinske radnike, edukatore, mlade preduzetnike i obrazovne institucije praktičnim metodama neformalnog obrazovanja za sprečavanje korupcije u biznisu i promovisanje ekološke održivosti. Svoje smjernice zasniva na principima integriteta, odgovornosti i poštovanja vladavine prava, baveći se aktuelnim izazovima sa kojima se suočavaju mladi i profesionalci u Evropskoj uniji i na Zapadnom Balkanu.

Naglašavajući i ličnu i kolektivnu odgovornost, priručnik povezuje napore u borbi protiv korupcije sa održivošću i evropskim vrijednostima. Korisnici će pronaći kreativne pristupe učenju, participativne aktivnosti i primjenjive strategije koje podstiču aktivno građanstvo, etičko poslovanje i brigu o prirodi.

Kroz korišćenje ovih alata i koncepata, omladinski radnici i učesnici stiču dublje razumijevanje mehanizama korupcije, prepoznaju snažne veze između transparentnosti i zaštite životne sredine i razvijaju inicijative koje grade pravedne, inkluzivne i zelene zajednice.

UVOD

O projektu

DigitalVScorrupt je Erasmus+ CBY i WB projekat čiji je glavni cilj borba protiv korupcije u EU i na Zapadnom Balkanu (ZB) kroz digitalne alate i osnaživanje mladih i ljudi u EU i na Zapadnom Balkanu (ZB).

Korupcija je složen društveni, politički i ekonomski fenomen koji pogađa sve zemlje. Korupcija podriva demokratske institucije, usporava ekonomski razvoj i doprinosi nestabilnosti vlasti.

Korupcija napada temelje demokratskih institucija iskrivljujući izborne procese, narušavajući vladavinu prava i stvarajući birokratski lavirint koji postoji samo da bi se izvlačilo mito. Svjetska banka se decenijama bori protiv korupcije, a na civilnom društvu i omladinskim organizacijama je da se suoče sa jednim od najtežih neprijatelja našeg vremena, da brane osnovne vrijednosti EU - demokratiju, vladavinu prava, zajedničke vrijednosti, da promovišu aktivno građanstvo i da Zapadni Balkan približe EU.

Aktivnosti: sastanci, obuke, nacionalne aktivnosti, omladinske razmjene, konferencije i kampanje.

Obuka za omladinske radnike je inovativna i relativno nova tema u oblasti omladinskog rada, ali je ključna za izgradnju transparentnosti, integriteta i odgovornosti. Cilj takvih obuka je da učesnike ili omladinske radnike opreme znanjem i alatima za prepoznavanje, sprečavanje i reagovanje na koruptivne radnje.

Predavanja obuhvataju:

1. Razumijevanje korupcije

- Definicija korupcije: objašnjava šta je korupcija, njene oblike i kako se ispoljava u javnom sektoru.
- Praktični primjeri: analiza stvarnih slučajeva korupcije radi boljeg razumijevanja koncepata.

2. Zakonodavni okvir

- Nacionalno zakonodavstvo: pregled zakona i propisa povezanih sa korupcijom i javnim sektorom.
- Međunarodni standardi: uključivanje relevantnih međunarodnih konvencija i sporazuma,

kao što je Konvencija UN protiv korupcije.

3. Prepoznavanje i prevencija korupcije

- Faktori rizika: učenje o faktorima rizika koji mogu dovesti do korupcije.
- Preventivne strategije: tehnike i procedure za smanjivanje koruptivnih rizika.

4. Alati i tehnike za borbu protiv korupcije

- Kontrolni mehanizmi: uspostavljanje djelotvornih sistema kontrole i transparentnosti.
- Etika i integritet: naglasak na etičkom donošenju odluka i ličnom integritetu zaposlenih.

5. Protokoli za prijavljivanje i reagovanje

- Mehanizmi prijavljivanja: uspostavljanje sigurnih i anonimnih kanala za prijavljivanje sumnji na korupciju.
- Strategije reagovanja: protokoli i procedure za postupanje po prijavljenim slučajevima korupcije.

6. Interaktivne metode obuke

- Radionice i studije slučaja: aktivno učenje kroz grupne vježbe i diskusije.
- Simulacije i igranje uloga: scenariji u kojima učesnici u praksi primjenjuju ono što su naučili.

7. Evaluacija i dalja obuka

- Testiranje i povratne informacije: provjera znanja i vještina učesnika i prikupljanje njihovih povratnih informacija za unapređenje programa.
- Kontinuirana obuka: obezbjeđivanje stalnih obrazovnih mogućnosti za ažuriranje znanja i vještina.

Obuke o korupciji treba kontinuirano ažurirati kako bi ostale relevantne i djelotvorne u promjenljivom pravnom i društvenom okruženju. Dobro planirana i sprovedena obuka može značajno doprinijeti smanjenju koruptivnih radnji i povećanju povjerenja u javni sektor.

Ciljevi:

- Sprovesti aktivnosti neformalnog učenja radi osnaživanja omladinskih radnika i drugih aktera u oblasti borbe protiv korupcije na ZB i u EU kroz međusektorsku saradnju.
- Povećati kapacitete uključenih organizacija na ZB i time povećati ICT vještine u pogledu načina na koji digitalni alati mogu otkriti korupciju.
- Sprovođenje Strategije EU za mlade u okviru izgradnje kapaciteta i podizanje svijesti o vrijednostima EU i njihovoj relevantnosti, značaju vladavine prava i zajedničkih vrijednosti.
- Promovisanje dijaloga na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou sa donosiocima političkih odluka o šteti koju korupcija može nanijeti bezbjednosti i stabilnosti EU i ZB u odnosu na spoljne sile.

UVOD

O priručniku

Priručnik za omladinski rad o metodama neformalnog obrazovanja za sprečavanje korupcije u biznisu nastao je kako bi pomogao omladinskim radnicima, edukatorima i preduzetnicima da istraže uticaj korupcije na društvo, poslovanje i životnu sredinu. Korišćenjem inovativnih metoda neformalnog obrazovanja, mladima omogućava da razviju integritet i etičku svijest, istovremeno aktivno doprinoseći demokratskim i održivim zajednicama.

Korupcija podriva društveno povjerenje, ekonomsku pravičnost i direktno ugrožava ekološku održivost. Odluke vođene integritetom podržavaju dobrobit i društva i prirode, čineći antikorupcijske napore ključnim za zdraviju i zeleniju budućnost.

Ovaj priručnik služi kao fleksibilan resurs za one koji žele da teme integriteta, etike i održivosti uključe u omladinske aktivnosti i poslovne prakse. Organizacije i institucije ga mogu koristiti za jačanje vladavine prava i promovisanje zajedničkih vrijednosti na lokalnom i regionalnom nivou.

Kroz primijenjene, participativne metode poput dijaloga, refleksije i saradnje, mladi se osnažuju da osmišljavaju inicijative koje promovišu transparentnost, odgovornost i brigu za opšte dobro. Osnova priručnika u integritetu, odgovornosti, transparentnosti, jednakosti, vladavini prava, održivosti i saradnji odražava ne samo principe pravednog društva, već i ličnu posvećenost potrebnu za pozitivne promjene.

KONTEKST I OBRAZLOŽENJE

Korupcija ostaje veliki izazov koji podriva demokratiju, ekonomski rast i povjerenje javnosti širom Evrope i Zapadnog Balkana. Ona slabi vladavinu prava, narušava povjerenje u institucije i stvara prepreke za preduzeća i mlade preduzetnike koji nastoje da uspiju kroz zasluge i inovacije.

Koruptivne poslovne prakse, kao što su zloupotreba ekoloških fondova, nezakonito odlaganje otpada i zanemarivanje propisa o zaštiti životne sredine, nanose značajnu štetu zajednicama i ekosistemima. Na primjer, podmićivanje koje dovodi do nesprovođenja zakona protiv zagađenja rezultira degradiranim izvorima vode i gubitkom biodiverziteta. Ovi problemi utiču ne samo na ekonomski razvoj, već i na dobrobit i održivu budućnost društva u ovom regionu. Za mlade ljude, posebno one koji ulaze u biznis ili javni život, razumijevanje načina na koji korupcija nastaje i učenje kako joj se suprotstaviti predstavljaju ključne korake ka izgradnji pravednih i transparentnih zajednica. Omladinski rad ima presudnu ulogu u razvoju ovih sposobnosti. Kroz neformalno obrazovanje, mladi mogu istraživati vrijednosti poput integriteta, pravičnosti i odgovornosti na načine koji povezuju etičke koncepte sa svakodnevnim odlukama i stvarnim izazovima.

Važno je da se veza između korupcije i propadanja životne sredine često zanemaruje, iako je duboko povezana. Korupcija i u javnom i u poslovnom sektoru podriva ekološku zaštitu i održivi napredak. Zato promovisanje integriteta nije samo pitanje pravde i ekonomske prilike, već i zaštite prirode i obezbjeđivanja zdravije budućnosti za sve.

U evropskom kontekstu, borba protiv korupcije i očuvanje vladavine prava predstavljaju temeljne vrijednosti EU i ključne su za proces integracije Zapadnog Balkana. Ovaj priručnik doprinosi tome tako što osnažuje omladinske radnike i mlade da postanu aktivni promoteri integriteta i održivosti u svojim zajednicama, povezujući zajedničke evropske vrijednosti sa lokalnim potrebama.

Kroz obrazovanje, saradnju i zajedničku odgovornost, mladi mogu postati nosioci pozitivnih promjena, stvarajući kulturu u kojoj transparentnost, poštovanje zakona i briga o životnoj sredini postaju svakodnevna realnost. Ovaj priručnik nastoji da pruži inspiraciju i praktične alate kako bi se ta transformacija ostvarila.

OBRAZOVNI OKVIR

1. Zašto neformalno obrazovanje?

Neformalno obrazovanje nudi fleksibilan, participativan pristup usmjeren na učenika, koji osnažuje mlade da istražuju, promišljaju i djeluju. Za razliku od formalnog učenja usmjerenog na ispite, neformalno obrazovanje naglašava iskustvo, dijalog i aktivno učešće. Ono vrednuje ličnu perspektivu svakog učenika i koristi interakciju, refleksiju i kreativnost za podsticanje razvoja.

Kada se bavimo osjetljivim pitanjima kao što su korupcija, integritet i održivost, neformalno obrazovanje uključuje učesnike i emocionalno i etički. Ono stvara sigurno okruženje u kojem mladi mogu analizirati dileme iz stvarnog života, učiti od vršnjaka i isprobavati različite odgovore. Ova metoda podstiče kritičko mišljenje, etičku svijest i građanski angažman potrebne za stvaranje trajnih društvenih promjena.

Iskustvene aktivnosti, poput igranja uloga, simulacionih igara, debata i forum teatra, omogućavaju učesnicima da se iz prve ruke suoče sa etičkim izazovima i vježbaju djelovanje sa integritetom. Ta iskustva ne prenose samo informacije: ona grade empatiju, vještine donošenja odluka i samopouzdanje da se u stvarnim situacijama zauzme stav za pravičnost.

2. Osnovni principi učenja

Ovaj priručnik zasniva se na sljedećim osnovnim principima učenja koji oblikuju djelotvorno neformalno obrazovanje u omladinskom radu:

- Učenje kroz rad: ljudi najbolje uče kada aktivno učestvuju i isprobavaju stvari, a ne samo pasivno slušaju.
- Refleksija i kritičko mišljenje: vrijeme i prostor za analizu pomažu učesnicima da novo znanje povežu sa sopstvenim životom i društvom.
- Učešće i inkluzija: svakom učeniku daje se prilika da doprinese i uči, bez obzira na porijeklo ili iskustvo.
- Osnaživanje i odgovornost: mladi se podržavaju da preuzmu vlasništvo nad svojim učenjem i postanu aktivni, odgovorni građani.
- Povezivanje vrijednosti sa praksom: vrijednosti poput integriteta, poštovanja i brige za dobrobit zajednice prevode se u svakodnevne radnje, a ne ostaju apstraktni ideali.

Ovi principi pomažu omladinskim radnicima da facilitiraju učenje koje nadilazi znanje, oblikujući stavove i navike potrebne za dugoročnu promjenu.

3. Uloga omladinskog radnika

Omladinski radnici djeluju kao facilitatori, a ne kao tradicionalni predavači. Njihova uloga je da vode grupne procese, podstiču povjerenje i ohrabruju mlade da istraže svoje vrijednosti i uvjerenja. Omladinski radnici djeluju kao mostovi prema široj zajednici, pokazujući kako individualne radnje utiču na društvo i životnu sredinu.

U obrazovanju protiv korupcije, omladinski radnici su uzori integriteta. Kroz svoje svakodnevne stavove i odluke pokazuju da su iskrenost, poštovanje i transparentnost žive vrijednosti. Njihov cilj je da osnaže mlade da sebe vide kao nosioce promjena, sposobne da grade pravedna i održiva društva.

KLJUČNE TEME PRIRUČNIKA

Ovaj priručnik je izgrađen oko međusobno povezanih tema koje usmjeravaju omladinske radnike i mlade u razumijevanju kako su integritet, odgovornost i održivost ključni u suzbijanju korupcije i promovisanja vladavine prava. Svaka tema služi kao fokus učenja ili osnova za radionice i omladinske inicijative. Zajedno podržavaju izgradnju kulture zasnovane na transparentnosti, pravičnosti i brizi i za ljude i za životnu sredinu.

Vizuelni putevi: integritet, korupcija i održivost

- Integritet vodi ka održivosti: poštenu, odgovorni izbori stvaraju pravedna, trajna rješenja za biznis.
- Korupcija je prepreka: neetičke radnje narušavaju pravičnost i povjerenje - ometajući napredak biznisa i društva.

Integritet podržava održivost; korupcija blokira napredak i šteti ljudima i prirodi.

INTEGRITET	KORUPCIJA	ODRŽIVOST
vodi ka povjerenju i odgovornosti	predstavlja PREPREKU	znači pravedan napredak i brigu o prirodi

1. Integritet i lična odgovornost

Integritet je temelj povjerenja u društvu, organizacijama i odnosima. On odražava usklađenost između vrijednosti, riječi i djela. Za mlade, počinje samosviješću i hrabrošću da donesu etičke odluke, čak i pod pritiskom. Lična odgovornost podsjeća pojedince da njihove odluke utiču na druge i na životnu sredinu. Omladinski radnici mogu pomoći učesnicima da promišljaju o svojim vrijednostima i razmotre kako etičko ponašanje oblikuje svakodnevni život, podstičući dosljedno i principijelno djelovanje.

2. Korupcija i njeni mehanizmi

Razumijevanje mnogih oblika korupcije ključno je za prevenciju. Korupcija nijesu samo politički ili finansijski skandali, već uključuje i svakodnevne prakse poput favorizovanja, zloupotrebe moći, i izbjegavanja odgovornosti. Takva ponašanja urušavaju povjerenje, stvaraju nejednakost i odvrćaju društveni i ekonomski napredak. Kroz otvorenu diskusiju i primjere iz stvarnog

života, omladinski radnici podržavaju mlade da prepoznaju i ospore korupciju u svojim zajednicama i radnim okruženjima.

3. Vladavina prava i evropske vrijednosti

Vladavina prava podupire demokratsko društvo, obezbjeđujući jednakost pred zakonom i transparentno, odgovorno upravljanje. U Evropi je povezana sa osnovnim vrijednostima uključujući ljudsko dostojanstvo, pravdu, jednakost i solidarnost. Omladinski radnici mogu sa učesnicima istraživati kako se ove vrijednosti ispoljavaju u školi, na poslu, u građanskom učešću i zaštiti životne sredine. Razumijevanje i poštovanje vladavine prava osnažuje mlade da postanu zagovornici pravičnosti i demokratskog razvoja.

4. Poslovna etika i održivost

Etičke poslovne prakse su od ključnog značaja za transparentnu, pravednu i održivu ekonomiju. Korupcija često ugrožava zdravlje životne sredine kroz zloupotrebu resursa i slabu odgovornost. Održivo preduzetništvo kombinuje ekonomski uspjeh sa odgovornošću i integritetom. Omladinski radnici mogu usmjeravati mlade preduzetnike ka etičkim i zelenim poslovnim modelima koji grade povjerenje, jačaju konkurentnost i podstiču dugoročni prosperitet.

Integritet u biznisu je neodvojiv od odgovornosti prema životnoj sredini. Kompanije koje djeluju transparentno i pridržavaju se zelenih standarda štite prirodne resurse i javno zdravlje. Nasuprot tome, korupcija, poput podmićivanja službenika da ignorišu zakone o zaštiti životne sredine, doprinosi zagađenju, klimatskim promjenama i gubitku ekosistema. Prepoznajući to, mladi i omladinski radnici moraju zagovarati etičke izbore koji podržavaju pravičnost zajedno sa ekološkom brigom.

5. Osnaživanje mladih i akcija

Mladi nijesu samo učenici, već aktivni pokretači promjena. Osnaživanje mladih znači obezbjeđivanje znanja, alata i samopouzdanja da preuzmu inicijativu zasnovanu na integritetu i održivosti. Razvijanjem projekata, kampanja i partnerstava, mladi mogu pokazati kako iskrenost i odgovornost pokreću napredak.

Primjeri se kreću od studentskih kampanja transparentnosti do ekološki prihvatljivog preduzetništva i omladinskog zagovaranja u upravljanju. Podrška omladinskom liderstvu čini inicijative relevantnijim, kreativnijim i uticajnijim. Omladinski radnici treba da ohrabre mlade da osmišljavaju projekte, preuzimaju liderske uloge, uključuju donosioce odluka i dijele uspješne priče, pojačavajući njihov doprinos izgradnji pravednog i održivog društva.

6. Ključna učenja iz ovog odjeljka

Ove teme su međusobno povezane: integritet postavlja temelj povjerenja; svijest o korupciji otkriva izazove; vladavina prava obezbjeđuje pravičnost; etičko poslovanje povezuje

ekonomsku aktivnost sa društvenom i ekološkom odgovornošću; a osnaživanje mladih pretvara vrijednosti u akciju. Izgradnja pravednih i održivih društava počinje od pojedinaca i raste kroz kolektivnu posvećenost i saradnju.

Da biste ova ključna učenja prenijeli u svakodnevnu praksu, razmotrite pitanja i korake u nastavku.

Pitanje za refleksiju	Korak za akciju
Kako ste ovog mjeseca promovisali integritet?	Pokrenite diskusiju u svojoj grupi o vrijednostima.
Da li ste svjedočili korupciji ili nepravdi? Šta ste uradili?	Prijavite problem ili ga podijelite sa mentorom.
Kako biznis utiče na vašu lokalnu životnu sredinu?	Planirajte aktivnost za lokalnu zaštitu prirode.

METODE I AKTIVNOSTI NEFORMALNOG OBRAZOVANJA

Obrazovne aktivnosti predstavljene u ovom priručniku daju prioritet učešću, kreativnosti i učenju kroz rad. Istraživanja u omladinskom radu i antikorupcijskom obrazovanju pokazuju da takvi pristupi pomažu učesnicima da razviju ličnu odgovornost, osnažuju ih da aktivno izazovu korupciju i promovišu pravičnost u društvu.

Neformalno obrazovanje stvara angažujuće i inkluzivno okruženje za učenje u kojem učesnici uče kroz iskustvo, refleksiju i saradnju. Ono podstiče mlade da kritički razmišljaju, preuzmu odgovornost i povežu lične vrijednosti sa društvenim i ekološkim pitanjima. Metode predstavljene u ovom odjeljku imaju za cilj da pomognu omladinskim radnicima da se kreativno i pristupačno bave složenim temama kao što su korupcija, integritet i održivost.

1. Kako koristiti ovaj odjeljak

Aktivnosti su namjerno fleksibilne, pogodne za različite uzraste, porijekla i okruženja. Omladinski radnici treba da prilagode svaku aktivnost potrebama i kontekstu svoje grupe. Svaka metoda treba da se završi refleksijom ili osvrtom, pomažući učesnicima da iskustvo povežu sa svojim vrijednostima i širim društvenim izazovima sa kojima se suočavaju.

2. Šablon aktivnosti

Svaka aktivnost treba da bude opisana i sprovedena koristeći ovu jednostavnu strukturu:

Komponenta	Opis
Naziv	Motivišuće, jasno ime
Ciljevi	Šta učesnici treba da nauče ili iskuse
Trajanje	Približno potrebno vrijeme
Materijali	Potrebna sredstva (npr. flipčart, kartice)
Instrukcije	Proces korak po korak
Refleksija	Ključna pitanja za diskusiju
Ishodi učenja	Očekivani rezultati za učesnike

3. Primjeri aktivnosti neformalnog učenja

Mapiranje vrijednosti

Učesnici identifikuju, rangiraju i diskutuju o ličnim vrijednostima - promišljajući kako one oblikuju odluke u biznisu i svakodnevnom životu.

Refleksija: Koje vrijednosti su najviše izazvane u praksi? Kako se one povezuju sa korupcijom ili pravičnošću?

Integritet na djelu

Mladi odigravaju etičke dileme u biznisu ili životu zajednice, a zatim diskutuju o opcijama i posljedicama.

Refleksija: Kako ste se osjećali dok ste donosili odluke u etičkoj dilemi? Šta je uticalo na vaš izbor i da li biste u stvarnom životu postupili drugačije? Šta ste naučili o zauzimanju za integritet čak i kada je to izazovno?

Simulaciona igra o korupciji

Učesnici preuzimaju uloge u izmišljenoj organizaciji i moraju donijeti ključne odluke koje izazivaju njihov integritet. Aktivnost omogućava mladima da iz prve ruke iskuse kako korupcija može nastati i širiti se, kao i da promišljaju o uticaju transparentnih naspram neetičkih izbora u biznisu i zajednici.

Refleksija: Kako je bilo suočiti se sa etičkim izazovima tokom simulacije? Koje strategije su pomogle vama ili vašoj grupi da ostanete transparentni, a šta je otežalo odupiranje korupciji?

Drvo integriteta

Grupe kreativno vizualizuju vrijednosti, radnje i ishode, identifikujući pozitivne (korijeni/listovi) i negativne (toksični elementi) uticaje.

Refleksija: Koje vrijednosti ste uključili kao korijene ili listove na svom drvetu i zašto? Kako „toksični elementi“ utiču na vaše drvo - i koje korake vi ili vaša grupa možete preduzeti da ojačate integritet u stvarnom životu, uprkos tim izazovima?

Debata: Može li zelena kompanija biti korumpirana?

Mladi raspravljaju o tome da li ekološki odgovorne kompanije i dalje mogu biti neetične, istražujući veze između brendiranja održivosti i stvarnog integriteta.

Refleksija: Da li je bilo uvjerljivo argumentovati da „zelene“ kompanije mogu postupati neetično? Koje primjere „greenwashinga“ ili kontradiktornog ponašanja ste susreli ili diskutovali?

Akcioni plan zajednice

Timovi osmišljavaju praktične projekte, poput kampanja, kojima se promovišu integritet, transparentnost ili ekološka odgovornost, i dobijaju povratne informacije od grupe.

Refleksija: Koji problem je vaš tim izabrao da riješi i zašto je važan za vašu zajednicu? Kako vaš projekat može lokalno ojačati integritet ili transparentnost i koje izazove očekujete kada plan budete pretvarali u akciju?

Forum teatar

Mladi osmišljavaju i izvode scenarije koji uključuju korupciju ili etičke dileme. Grupa se zaustavlja kako bi diskutovala o alternativama nakon svakog izvođenja.

Refleksija: Koja osjećanja su se javila u vašoj ulozi? Koji izbori su podržavali integritet, a koji su pogoršali problem?

4. Savjeti za facilitatore

Stvaranje podržavajućeg i dinamičnog okruženja za učenje ključno je za pomaganje mladima da istraže složena pitanja kao što su integritet, korupcija i održivost. Sljedeći savjeti pomoći će omladinskim radnicima da vode aktivnosti sa sigurnošću i obezbijede da se svaki učesnik osjeća vrijednovano i uključeno.

- Obezbijedite siguran, podržavajući prostor za otvoreno dijeljenje.
- Svaku aktivnost završite refleksijom; to učenje čini smislenim.
- Povežite vježbe sa stvarnim životom učesnika.
- Uravnotežite diskusiju sa kreativnim elementima poput umjetnosti ili pričanja priča.
- Naglasite da je učenje o integritetu i održivosti kontinuirano.
- Prilagodite složenost uzrastu i porijeklu - pojednostavite za mlađe grupe, produbite za starije mlade.
- Koristite obrasce za refleksiju prije/poslije aktivnosti za mjerenje uticaja.
- Podstičite vršnjačke povratne informacije i mentorstvo.
- Prepoznajte trud učesnika (nagrade, javna pohvala).
- Koristite digitalne alate kada je to prikladno za angažovanje.
- Ostanite responsivni prema potrebama i interesovanjima grupe

5. Kontrolna lista za facilitatore

Kako bi omladinskim radnicima pomogla da obezbijede kvalitetnu facilitaciju i smislenu učenje, kontrolna lista u nastavku sažima ključne radnje i najbolje prakse koje treba primijeniti prilikom vođenja aktivnosti o borbi protiv korupcije i održivosti.

Zadatak	Smjernice
Prilagoditi aktivnosti	Uskladiti kontekst i potrebe učesnika
Promovisati inkluziju	Osigurati da se čuju svi glasovi
Facilitirati refleksiju	Uraditi osvrt nakon svake aktivnosti
Povezati akcije sa životom	Koristiti relevantne primjere iz stvarnog svijeta
Prikupiti povratne informacije	Koristiti obrasce ili grupne diskusije

ALATI ZA OMLADINSKE RADNIKE

Omladinski radnici imaju kritičnu i jedinstvenu ulogu u pomaganju mladima da razumiju i praktikuju vrijednosti kao što su integritet, transparentnost i održivost. Kroz vaše mentorstvo i primjer, usmjeravate učesnike da etičke principe pretvore u svakodnevne odluke i pozitivne aktivnosti u svom životu i zajednicama.

Ovo poglavlje nudi praktične strategije i savjete za podršku vašem radu: od facilitiranja osjetljivih diskusija i ulaganja u profesionalni razvoj, do prilagođavanja aktivnosti grupi, izgradnje partnerstava, djelotvorne komunikacije i evaluacije uticaja. Svaki odjeljak osmišljen je da vaš omladinski rad učini angažovanijim, respozivnijim i djelotvornijim, kako biste mogli osnažiti mlade da izrastu u odgovorne, etične građane.

1. Facilitiranje osjetljivih tema

Diskusije o korupciji, etici i odgovornosti mogu izazvati snažne emocije ili neslaganja. Zadatak facilitatora je da stvori otvoreno, poštovanjem obilježeno okruženje za učenje u kojem se svi osjećaju saslušano i sigurno.

Ključni savjeti za facilitiranje osjetljivih sesija:

- Na početku uspostavite grupne dogovore koji obuhvataju poštovanje, povjerljivost i aktivno slušanje.
- Podstičite dijalog i razumijevanje, a ne debate ili „pobjeđivanje” u argumentima.
- Prepoznajte da učesnici mogu imati različit nivo poznavanja ili iskustva sa temama.
- Ostanite neutralni, ali podržavajući, usmjeravajući refleksiju bez osuđivanja mišljenja.
- Slušajte i prilagodite se komforu učesnika, uključujući pauziranje, preusmjeravanje ili prelazak u male grupe ili razgovore jedan-na-jedan.
- Na osjetljive ili uznemirujuće stavove odgovorite smireno, modelujući odgovore zasnovane na poštovanju.
- Pružite emocionalnu podršku i priznajte da nelagoda i pitanja mogu voditi ka razvoju.
- Stvaranje sigurne atmosfere pomaže učesnicima da dijele stvarna iskustva i iskreno i empatično istražuju moralna pitanja.

2. Razvoj facilitatora i briga o sebi

Da bi stvarali transformativna iskustva za mlade, omladinski radnici moraju njegovati i sopstveno učenje i dobrobit. Biti djelotvoran facilitator znači ostati radoznao, tražiti nove ideje i graditi ličnu otpornost potrebnu za vođenje izazovnih diskusija o integritetu, korupciji i odgovornosti. Kontinuirani profesionalni rast ne koristi samo vama, već učesnicima modeluje cjeloživotno učenje i samopoštovanje.

Ulaganje u brigu o sebi i vršnjačku podršku štiti od sagorijevanja i jača vašu sposobnost da inspirišete druge. U nastavku su preporuke koje pomažu facilitatorima da održe djelotvornost i ličnu ravnotežu u svojoj važnoj ulozi:

- Učestvujte u obukama o neformalnom obrazovanju, digitalnim alatima i antikorupcijskim temama.
- Reflektujte nakon sesija: šta je bilo dobro i šta može biti bolje sljedeći put?
- Povežite se sa grupama vršnjačke podrške ili profesionalnim mrežama radi razmjene resursa i zajedničkog rješavanja izazova.
- Dajte prioritet brizi o sebi i upravljanju stresom, posebno nakon emocionalno zahtjevnih sesija, kako biste održali energiju i angažovanost.

3. Prilagođavanje sadržaja

Neformalno obrazovanje je najdjelotvornije kada direktno govori o realnostima i potrebama vaše grupe. Kao facilitator, prilagođavanje aktivnosti znači oblikovanje sadržaja tako da bude relevantan, angažujući i podržavajući za svakog učesnika. Ovaj proces uključuje:

- Korišćenje primjera, priča i materijala koji odražavaju kulture, porijeklo i svakodnevna iskustva učesnika, kako bi se mladi prepoznali u učenju.
- Odabir lokalnih studija slučaja ili scenarija koji povezuju biznis, korupciju i održivost sa poznatim situacijama.
- Pojednostavlјivanje složenih koncepata ili jezika za mlade učesnike ili one bez prethodnog znanja, uz izgradnju dubine i izazova za starije ili naprednije grupe.
- Aktivno uključivanje ekoloških izazova, poslovnih realnosti i etičkih dilema koje su važne u vašoj zajednici, čineći učenje praktičnim.
- Obezbeđivanje da svi učesnici mogu doprinijeti, uzimajući u obzir rod, društveno porijeklo, sposobnosti i druge faktore koji mogu uticati na angažman i pristup.

Fleksibilan i kulturno osjetljiv pristup čini učenje inkluzivnijim, autentičnijim i uticajnijim, podstičući mlade da primijene integritet i održivost u svojim zajednicama.

4. Izgradnja partnerstava

Izgradnja partnerstava sa raznolikim organizacijama i akterima može značajno proširiti domet i djelotvornost vašeg omladinskog rada. Saradnja sa drugima donosi svježije ideje, nove resurse i veće mogućnosti za mlade da uče i ostvare uticaj u svojim zajednicama.

Proširite svoj uticaj saradnjom sa različitim akterima, kao što su:

- Lokalna samouprava ili institucije koje rade na transparentnosti.
- Odgovorna preduzeća i startup habovi.
- Ekološke grupe koje zagovaraju zelene prakse.
- Škole, univerziteti i NVO u građanskom obrazovanju.

Partnerstva podstiču mentorstvo, zajedničke projekte i snažniju posvećenost zajednice vrijednostima

5. Communication and outreach

Djelotvorna komunikacija je ključna za inspirisanje mladih i šire zajednice da vrednuju integritet i održivost. Kao omladinski radnik, postarajte se da vaše poruke budu jasne, inkluzivne i motivišuće, kako bi se svi osjećali uključeno i osnaženo da učestvuju. Promišljena komunikacija gradi povjerenje, podstiče akciju i pomaže da se pozitivne vrijednosti šire izvan grupe.

- Koristite pričanje priča, društvene mreže i kreativne vizuelne kampanje da prikazete stvarne primjere integriteta i održivosti na djelu.
- Podstičite mlade da sa drugima dijele svoja postignuća, učenje i ideje, pojačavajući svoj lokalni i onlajn uticaj.
- Budite transparentni u sopstvenim projektima, otvoreno komunicirajte ciljeve, metode, naučene lekcije i ishode.
- Birajte inkluzivan, pristupačan jezik koji izbjegava žargon i stereotipe, kako bi svi mogli razumjeti i povezati se sa vašom porukom.

Ovaj pristup osigurava da vaša komunikacija ne dijeli samo informacije. Komunikacija treba da motiviše, gradi odnose i inspiriše druge da se pridruže stvaranju poštenih i održivih zajednica

OD UČENJA DO AKCIJE

Prava promjena nastaje kada učenje pređe iz svijesti u konkretnu akciju. Ovo poglavlje je osmišljeno da pomogne omladinskim radnicima i učesnicima da svoje znanje o integritetu, odgovornosti i održivosti pretvore u vidljiva poboljšanja u svojim zajednicama i svakodnevnom životu. Podržavajući refleksiju, osmišljavanje projekata, saradnju i dugoročni angažman, omladinski radnici ohrabruju mlade ne samo da razumiju etičke vrijednosti, već da ih primijene u praksi i postanu pozitivan primjer drugima.

Odjeljci koji slijede nude praktične smjernice o tome kako prepoznati lokalne izazove, osmisliti smislene inicijative, izgraditi partnerstva, umnožiti uticaj svake akcije i održati napredak tokom vremena. Glavni cilj je osnažiti mlade i omladinske radnike da postanu aktivni predstavnici pravičnosti, demokratije i transparentnosti, tako da integritet i održivost postanu ne samo lekcije, već proživljena stvarnost.

1. Od refleksije do inicijative

Tokom i nakon obuke, učesnici se podstiču da promišljaju o tome kako se korupcija, etika i ekološka odgovornost pojavljuju u njihovom sopstvenom okruženju. Kroz vođene diskusije i vježbe planiranja, oni mogu prepoznati lokalne izazove i osmisliti inicijative koje na njih odgovaraju.

Moguća početna pitanja uključuju:

- Koji primjeri nepravednog ili neetičkog ponašanja postoje u našoj zajednici?
- Ko bi mogao biti uključen u promovisanje transparentnosti i brige o životnoj sredini?
- Koje male korake možemo preduzeti da napravimo vidljivu razliku?

Omladinski radnici treba da podrže učesnike u pretvaranju ideja u konkretne, realistične aktivnosti koje odražavaju njihov kontekst i kapacitete.

2. Osmišljavanje lokalnih akcija

Lokalne akcije mladima daju priliku da ideje pretvore u stvaran uticaj u svojim zajednicama. Ovi projekti mogu biti oblikovani prema interesovanjima, resursima i potrebama grupe i mogu uključivati aktivnosti kao što su:

- Kampanje podizanja svijesti o integritetu, odgovornom poslovanju ili zaštiti životne sredine.
- Omladinski projekti u zajednici koji promovišu transparentnost i građansku odgovornost.
- Partnerstva između mladih preduzetnika i NVO radi jačanja poštenih i zelenih poslovnih praksi.
- Radionice u školama ili omladinskim centrima fokusirane na vrijednosti, etiku i vladavinu prava.
- Kreativni projekti, kao što su umjetničke izložbe ili inicijative na društvenim mrežama koje podstiču druge da se suprotstave korupciji i brinu o prirodi.

Svaka inicijativa treba da ima za cilj izgradnju povjerenja, saradnje i aktivnog građanstva na lokalnom nivou, direktnim uključivanjem učesnika i odgovorom na stvarna pitanja zajednice.

Prilikom razvijanja lokalnog projekta, omladinski radnici mogu voditi učesnike kroz ove praktične korake:

1. Definisati problem i njegove glavne uzroke.
2. Postaviti jasne, realistične ciljeve.
3. Identifikovati zainteresovane strane i partnere koji mogu podržati projekat ili imati koristi od njega.
4. Planirati konkretne aktivnosti, odrediti vremenski okvir i raspodijeliti odgovornosti u grupi.
5. Odrediti potrebne resurse i razmotriti moguće opcije finansiranja.
6. Sprovesti projekat, pratiti napredak i zajedno evaluirati rezultate.

Uz fokusirano planiranje i timski rad, lokalne akcije postaju moćni alati za učenje, promjenu i izgradnju pravednije zajednice.

3. Saradnja i multiplikatorski efekat

Akcije su najdjelotvornije kada se sprovode u saradnji. Omladinski radnici mogu pomoći učesnicima da se povežu sa lokalnim vlastima, školama, preduzećima i medijima kako bi povećali vidljivost i domet svojih inicijativa.

Obučavajući i mentorirajući druge, učesnici postaju multiplikatori vrijednosti i metoda koje su naučili. Svaka nova radionica, kampanja ili razgovor doprinosi izgradnji kulture integriteta koja se širi izvan početne grupe.

Ohrabrivanje mladih da dokumentuju i dijele svoje aktivnosti, kroz fotografije, kratke izvještaje ili onlajn objave, pomaže da se drugi inspirišu da slijede njihov primjer.

4. Održavanje dugoročnog uticaja

Da bi se osiguralo da pozitivni efekti vaših aktivnosti traju mnogo duže od početne obuke ili inicijative, važno je održati visoku motivaciju i snažne veze unutar zajednice. Omladinski radnici mogu pomoći organizovanjem naknadnih sastanaka ili onlajn razmjena gdje učesnici dijele novosti i iskustva, jačajući svoju kontinuiranu posvećenost. Podsticanje umrežavanja među učesnicima iz različitih regiona i sektora gradi vrijedne veze i širi podršku naporima za integritet i održivost.

Javno proslavljanje uspjeha ne samo da priznaje naporan rad učesnika, već povećava vidljivost i značaj etičkog ponašanja i brige o životnoj sredini. Povezivanje omladinskih inicijativa sa postojećim lokalnim, nacionalnim ili evropskim programima usmjerenim na građansko učešće i zaštitu životne sredine usidruje rad u širem pokretu, obezbjeđujući veće resurse i održivost. Dugoročni uticaj nastaje kada pojedinci nastave da primjenjuju ono što su naučili u svakodnevnom životu i ohrabruju druge da se pridruže njegovanju transparentnosti, odgovornosti i brige za prirodu.

ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Izgradnja transparentnih, pravednih i održivih društava počinje od posvećenih pojedinaca, svakog omladinskog radnika, edukatora i mlade osobe spremne da donosi etičke odluke i djeluje. Korišćenjem ovog priručnika napravili ste važan korak ka osnaživanju sebe i drugih da sprečavaju korupciju, promovišu vladavinu prava i građanske vrijednosti.

Svaki razgovor, radionica i inicijativa pokrenuti vašim radom postaju talas pozitivne promjene. Integritet i održivost nijesu jednokratne radnje, već kontinuirane obaveze koje se odražavaju u svakodnevnim odlukama, odnosima i projektima. Vrijednosti i metode podijeljene ovdje nude praktične načine da inspirišete kolege, prijatelje i širu zajednicu da djeluju odgovorno i brižno. Ostanite radoznali, nastavite da saradujete i podržavajte jedni druge u pretvaranju izazova u stvaran napredak. Birajući transparentnost i pravičnost, pomažete izgradnju budućnosti u kojoj svi imaju priliku da napreduju.

RESURSI I REFERENCE

Sljedeći resursi preporučuju se omladinskim radnicima, edukatorima i mladima koji žele da prošire svoje znanje i primijene koncepte uvedene u ovom priručniku. Oni uključuju obrazovne materijale, međunarodne i evropske okvire i praktične alate povezane sa borbom protiv korupcije, učešćem mladih i održivošću.

1. Ključni politički okviri i dokumenti

- Ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih nacija (SDGs) - posebno Cilj 16 (Mir, pravda i snažne institucije) i Cilj 13 (Klimatska akcija).
<https://sdgs.un.org/goals>
- Vrijednosti Evropske unije - pregled principa i vrijednosti EU.
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values_en
- Portfolio omladinskog rada Savjeta Evrope - alat za podršku kvalitetnom omladinskom radu i razvoju kompetencija omladinskih radnika.
<https://www.coe.int/en/web/youth-portfolio>
- Transparency International - globalni pokret koji radi protiv korupcije, nudeći izvještaje, indekse i obrazovne materijale.
<https://www.transparency.org>
- OECD smjernice za multinacionalna preduzeća - preporuke o odgovornom poslovnom ponašanju, uključujući antikorupcijske i ekološke standarde.
<https://www.oecd.org/corporate/mne>
- Konvencija UN protiv korupcije (UNCAC) - glavni međunarodni pravni instrument za sprečavanje i borbu protiv korupcije.
<https://www.unodc.org/unodc/en/corruption>

2. Useful resources for youth work

- SALTO Youth Resource Centres - praktični alati, obuke i publikacije koje podržavaju omladinski rad i učešće u Evropi.
<https://www.salto-youth.net>
- Evropski portal za mlade - informacije o volontiranju, mobilnosti i građanskom učešću za

mlade širom Evrope

<https://youth.europa.eu>

- Vodič programa Erasmus+ - mogućnosti finansiranja EU za omladinske projekte koji promovišu aktivno građanstvo, inkluziju i ekološku svijest.

<https://erasmus-plus.ec.europa.eu>

- Priručnici za omladinski rad i obrazovanje o ljudskim pravima, kao što su Compass i Compasito Savjeta Evrope - priručnici o neformalnom obrazovanju i učenju zasnovanom na vrijednostima

<https://www.coe.int/en/web/compass>

3. Digitalni alati i onlajn resursi

Ovaj priručnik ohrabruje omladinske radnike i edukatore da koriste digitalne alate i onlajn platforme za kontinuirano učenje, umrežavanje i antikorupcijsko djelovanje. U nastavku su preporučeni digitalni resursi i alati koji dopunjuju obrazovne aktivnosti i metode opisane u ovom priručniku:

- Antikorupcijski portal Evropske komisije: ažurne smjernice, studije slučaja i alati za preuzimanje za promovisanje integriteta u biznisu i društvu.
- SALTO Youth Toolbox: zbirka digitalnih resursa, priručnika za obuke, šablona za onlajn aktivnosti i platformi za saradnju za omladinski rad širom Evrope.
- Moduli e-učenja Transparency International: besplatni onlajn kursevi i materijali za obuke o integritetu, antikorupcijskim strategijama i građanskom angažmanu.
- Onlajn portfolio omladinskog rada Savjeta Evrope: digitalni alati za samoprocjenu i profesionalni razvoj omladinskih radnika.
- Platforma rezultata Erasmus+ projekata: primjeri omladinskih inicijativa finansiranih iz EU, praktični projektni šabloni i mogućnosti umrežavanja.

Ovi resursi pružaju ažurirane smjernice, praktične šablone i mogućnosti da se omladinski radnici povežu, razmjenjuju iskustva i unaprijede svoj uticaj lokalno i međunarodno.

4. Rječnik ključnih pojmova

Integritet - usklađenost između sopstvenih vrijednosti i djelovanja; činjenje ispravne stvari čak i kada je teško.

Korupcija - zloupotreba moći radi lične koristi, uključujući mito, nepotizam i manipulaciju resursima.

Vladavina prava - princip da su svi ljudi i institucije odgovorni pred istim zakonima, koji se primjenjuju pravedno i jednako.

Održivost - zadovoljavanje sadašnjih potreba bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje.

Transparentnost - otvorenost i odgovornost u donošenju odluka i komunikaciji.

Odgovornost - odgovornost za sopstvene postupke i spremnost da se oni objasne ili opravdaju.

Osnaživanje mladih - proces omogućavanja mladima da preuzmu kontrolu nad svojim životom i aktivno doprinesu svojim zajednicama.

Neformalno obrazovanje (NFE) - strukturisano učenje koje se odvija izvan formalnih institucija, sa fokusom na iskustvo, učešće i refleksiju.

ANEKSI

Ovaj odjeljak omladinskim radnicima nudi praktične materijale i šablone kako bi planiranje, sprovođenje i evaluacija aktivnosti učenja bili jednostavniji i djelotvorniji. Ovi primjeri su osmišljeni da budu fleksibilni - lako prilagodljivi različitim veličinama grupa, nivoima iskustva i lokalnim kontekstima. Aneksi pomažu omladinskim radnicima da svoj pristup prilagode potrebama učesnika, podržavajući kreativno mišljenje, reflektivnu praksu i timski rad.

1. Primjer agende radionice

Naziv: Integritet i održivost u omladinskom radu

Trajanje: 1 cijeli dan (ukupno 6 sati)

Ciljna grupa: omladinski radnici, mladi preduzetnici, omladinski lideri

Sesija 1 - Otvaranje i uvod (45 min)

- Dobrodošlica i aktivnost za upoznavanje
- Predstavljanje ciljeva obuke i agende
- Uspostavljanje grupnih dogovora

Sesija 2 - Razumijevanje integriteta (90 min) Grupna diskusija: Šta za nas znači integritet?

- Aktivnost mapiranja vrijednosti
- Refleksija: Kako lične vrijednosti utiču na odluke u radu i životu?

Pauza (15 min)

Sesija 3 - Korupcija u svakodnevnom životu (90 min)

- Simulaciona igra o korupciji
- Grupni osvrt i analiza
- Povezivanje integriteta, transparentnosti i pravičnosti

Pauza za ručak (60 min)

Sesija 4 - Povezivanje integriteta sa održivošću (75 min)

- Diskusija u malim grupama: primjeri „zelene korupcije” i odgovornosti prema životnoj sredini
- Aktivnost drvo integriteta

Sesija 5 - Od učenja do akcije (60 min)

- Razvijanje jednostavnog akcionog plana za inicijative u zajednici ili organizaciji
- Predstavljanje ideja i povratne informacije

Zatvaranje i evaluacija (15 min)

- Krug refleksije: Šta smo naučili? Šta nosimo sa sobom?

2. Obrazac za refleksiju učesnika

Ime:

Datum:

Naziv aktivnosti ili sesije:

1. Šta sam danas naučio/la što je za mene bilo novo ili iznenađujuće?
2. Koji dio sesije me je najviše podstakao na razmišljanje?
3. Kako se današnja tema povezuje sa mojim ličnim ili profesionalnim životom?
4. Šta mogu drugačije raditi od sada kako bih primijenio/la ono što sam naučio/la?
5. Šta bih želio/željela dalje istražiti o ovoj temi?

(Učesnici mogu popuniti ovaj obrazac individualno ili o njemu razgovarati u parovima ili malim grupama.)

3. Kontrolna lista za samoprocjenu omladinskih radnika

Ovaj alat pomaže omladinskim radnicima da promišljaju o sopstvenoj facilitatorskoj praksi i profesionalnom razvoju.

Prije aktivnosti:

- Da li sam jasno definisao/la ishode učenja?
- Da li sam prilagodio/la sadržaj potrebama i kontekstu učesnika?
- Da li su materijali i prostor pripremljeni tako da podržavaju učešće i inkluziju?

Tokom aktivnosti:

- Da li aktivno slušam iskustva i perspektive učesnika?
- Da li obezbjeđujem jednake mogućnosti da svi doprinesu?
- Da li djelotvorno upravljam vremenom, energijom i emocijama?

Nakon aktivnosti:

- Da li sam prikupio/la povratne informacije od učesnika?
- Šta je dobro funkcionisalo i šta se može unaprijediti sljedeći put?
- Kako mogu iskoristiti ovo iskustvo za jačanje svog profesionalnog razvoja?

4. Šablon obrasca za povratne informacije

Dostavljene su dvije opcije obrasca za povratne informacije kako bi omladinski radnici mogli odabrati format koji najbolje odgovara njihovim ciljevima i učesnicima, bilo da im trebaju jednostavne ocjene i otvorena pitanja za opšti utisak, ili fokusirani upiti za praćenje konkretnih ishoda učenja i stavova.

Opcija 1.

1. Kako biste ocijenili ukupni kvalitet radionice? (Odlično / Dobro / Zadovoljavajuće / Potrebno poboljšanje)
2. Koji dio obuke vam je bio najkorisniji ili najinspirativniji?
3. Šta biste promijenili ili unaprijedili za buduće sesije?
4. Koliko se osjećate sigurnim u korišćenju predstavljenih metoda i alata? (Veoma sigurno / Djelimično sigurno / Još uvijek nijesam siguran/na)
5. Dodatni komentari ili sugestije:

Opcija 2.

Pitanje za monitoring/povratnu informaciju	Odgovor učesnika
Šta ste naučili o integritetu?	
Kako se vaš stav prema korupciji promijenio?	
Da li je aktivnost bila angažujuća i korisna?	
Kako ćete koristiti ono što ste naučili?	
Sugestije za poboljšanje?	

5. Primjer jednostavnog lokalnog akcionog plana

Naziv inicijative:

- Mladi za integritet - čist biznis, zelena budućnost

Cilj:

- Podizanje svijesti među mladim preduzetnicima o transparentnim i ekološki odgovornim poslovnim praksama.

Ključne aktivnosti:

- Organizovati javni panel sa lokalnim preduzetnicima i NVO o etičkom poslovanju.
- Kreirati i distribuirati onlajn kampanju koja promovise principe zelenog integriteta.
- Razviti omladinsku poslovnu izjavu/obećanje posvećenosti poštenim i održivim praksama.

Vremenski okvir: 3 mjeseca

Partneri: Lokalno poslovno udruženje, opština, omladinska NVO

Očekivani rezultati:

- Povećana svijest o integritetu u biznisu među mladima
- Nova partnerstva između mladih preduzetnika i organizacija civilnog društva
- Pozitivan angažman zajednice oko transparentnosti i održivosti

Predstavljanje organizacija učesnica i njihovih predstavnika u projektu

Ime i funkcija	Organizacija	Uloga/zadaci
Zoran Dabetić	EPEKA Montenegro	Koordinator
Biljana Gjozinska	IARB Mk	Koordinator
Nermina Simončič	EPEKA Slovenia	Koordinator
Stefan Simončič	EPEKA Slovenia	Koordinator
Matej Tisaj	EPEKA RS	Koordinator
Aneta Vasiljević	IARB Mk	Asistentkinja koordinatora
Milica Nedeljković	EPEKA RS	Asistentkinja koordinatora
Belma Muratović	EPEKA Montenegro	Asistentkinja koordinatora
Jerica Lorenci	EPEKA Slovenia	Asistentkinja koordinatora
Atli Thor Fanndal	TRANSPARENCY INTERNATIONAL Iceland	Asistent koordinatora

PARTNERI

EPEKA Montenegro (vodeća organizacija)

Naučno-istraživačko udruženje za umjetnost, kulturne i obrazovne programe i tehnologiju EPEKA djeluje u Beranama, ruralnom području sa visokom nezaposlenošću mladih i ograničenim pristupom neformalnom obrazovanju. U okviru DigitalVSCorrupt koordinira ukupnu realizaciju, upravljanje i praćenje, i vodi nacionalne radionice za izgradnju kapaciteta usmjerene na transparentnost podržanu IKT-om i svijest zajednice u Crnoj Gori.

EPEKA Slovenija

Nevladino socijalno preduzeće aktivno u oblasti građanstva EU, omladinskog rada i inkluzije. EPEKA Slovenija je domaćin partnerskog početnog sastanka, podržava upravljanje i zajednički razvija module transparentnosti zasnovane na IKT-u inspirisane ERAR modelom; takođe je domaćin završne konferencije i podržava diseminaciju na nivou EU.

EPEKA Srbija

NVO iz Niša usmjerena na mlade, sa iskustvom u mobilnosti i inkluziji. U projektu, EPEKA Srbija su-vodi obuke, podržava dijalog mladih Kosovo-Srbija kroz zajedničke aktivnosti sa CET Prizren i pilotira lokalne kampanje o integritetu u javnim službama.

EPEKA Njemačka

Članica mreže EPEKA koja podržava interkulturalno učenje i komunikaciju. Doprinosi prekograničnoj diseminaciji, dizajnu radionica o građanskom angažmanu i medijima, i dokumentovanju dobrih praksi među partnerima.

CET Prizren (Kosovo)

Centar za obrazovanje i obuku Prizren promoviše demokratske vrijednosti i učešće mladih. U DigitalVSCorrupt zajednički dizajnira sadržaj obuke prilagođen mladima, suorganizuje radionice na Kosovu i saraduje sa EPEKA Srbija kako bi ojačao povjerenje, dijalog i antikorupcijsku pismenost među mladima.

Phiren Amenca (Belgija)

Međunarodna romska omladinska mreža sa snažnim kapacitetom dosezanja i zagovaranja. Vodi diseminaciju na nivou EU, podržava mjere inkluzije kroz sve aktivnosti i mentorira timove omladinskih kampanja kako bi došli do različitih publika inkluzivnim narativima.

Transparency International Island

Donosi antikorupcijsku ekspertizu, praktične alate za mapiranje rizika i prijavljivanje, i suautor je djelova priručnika za omladinski rad o korupciji u javnim institucijama i putevima odgovornosti.

Институт за применети истражувања за бизнис (Sjeverna Makedonija)

Podržava segment „Korupcija u poslovanju“ sesijama o rizicima javnih nabavki, sukobima interesa i izjavama integriteta MSP. Suorganizuje nacionalne radionice sa komorama i preduzetnicima.

QENDRA Open Doors (Albanija)

Centar civilnog društva usmjeren na mlade koji uključuje zajednice u neformalno obrazovanje i građansko djelovanje. Vodi radionice izgradnje kapaciteta u Albaniji i doprinosi studijama slučaja o integritetu lokalnih usluga.

Europe for You (Češka):

Podržava komunikaciju, dizajn kampanja i kreativne formate diseminacije.

FEIO (Poljska)

Fondacija za obrazovanje i dosezanje koja doprinosi dizajnu aktivnosti zasnovanih na istraživanju, brzim anketama i alatima za evaluaciju prije/poslije prilagodljivim omladinskim okruženjima.

AKUSTIKUM (Bosna i Hercegovina)

Kulturna organizacija koja koristi kreativne medije i audio-vizuelne metode. Su-vodi tri video-simulacijska rezultata o temama javnog sektora, poslovanja i prijavljivanja nepravilnosti, uključujući izradu scenarija i omladinsko su-kreiranje.

LIDOSK (Turska)

Organizacija za razvoj mladih fokusirana na građanske vještine i dijalog. Domaćin je radionica u Turskoj i doprinosi metodama facilitacije za različite grupe.

Arcigay (Italija)

Nacionalna organizacija civilnog društva sa ekspertizom u obrazovanju zasnovanom na pravima i facilitaciji bezbjednog prostora. Doprinosi strategijama inkluzije, etičkim protokolima i porukama kampanja o jednakosti i integritetu.

Svi partneri saraduju putem mesečnih koordinacionih poziva, zajedničkih predloga i zajedničkih poseta za praćenje.

<https://www.digitalvscorrupt.eu>

Co-funded by
the European Union

DIGITAL VS CORRUPT

